

УДК 021:303.436.2:069:31677:304

Галина Липак,

аспірантка Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя (м. Тернопіль, Україна)
Україна, 46001, м. Тернопіль, вул. Руська, 56
E-mail: halyna.lypak@gmail.com

Роль бібліотек, архівів, музеїв у формуванні соціокомунікаційного простору територіальних громад

Висвітлюються проблеми формування соціокомунікаційного простору окремих міст та територіальних громад; наголошується на провідній ролі місцевих бібліотек, архівів та музеїв як носіїв соціальної пам'яті громади у формуванні сприятливого, інформаційно насиченого, соціокомунікаційного середовища регіонів. Окреслено потенціал інтегрованих інформаційних ресурсів місцевих установ соціальної пам'яті щодо підвищення туристичної привабливості та прискорення економічного розвитку територіальних громад.

К л ю ч о в і с л о в а: бібліотеки, архіви, музеї, соціальна пам'ять, культурна спадщина, соціокомунікаційне середовище територіальних громад.

Глобалізаційні світові тенденції сприяють формуванню єдиного інформаційного простору як базису глобального інформаційного суспільства, головним трендом якого є надання широкого і зручного доступу до якомога глибшого пласту культурного надбання людства, незалежно від походження, фізичного місця збереження кожного конкретного ресурсу та місця перебування кожного окремого користувача. При цьому, як правило, не акцентується увага на тому, що інформаційні ресурси соціально-історичного характеру відіграють роль важливого чинника формування свідомості на рівні особистості і суспільства загалом, вони сприяють формуванню національної та ментальної самоідентифікації. Тому і питання збереження історико-культурної спадщини окремих регіонів, збереження та удосконалення красназвчих інформаційних ресурсів набувають особливої ваги в сучасних умовах трансформації соціокомунікаційного простору України. Така трансформація має цілу низку об'єктивних і суб'єктивних, історичних, політичних, технологічних передумов; детермінується, з одного боку, стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, становленням знаннєвого суспільства, а з другого – становленням громадянського суспільства в Україні, що ґрунтується на глибокій історично-ментальній самоідентифікації.

В сучасних українських реаліях охорона та збереження історико-культурної спадщини нашої країни є одним із головних пріоритетів діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування [8]. Відповідними законодавчими та регуляторними актами визначено основні положення національної та міжнародної політики в цій сфері [11; 23; 24]. Саме це й зумовило широку дискусію у вітчизняних наукових колах щодо доціль-

ності та перспектив об'єднання інформаційних ресурсів установ соціальної пам'яті як способу забезпечення широкого доступу до їхніх ресурсів. Актуальність та доцільність такої ідеї підтверджується тим фактом, що бібліотеки, архіви, музеї працюють у рамках спільних соціальних, організаційних, політичних, економічних і правових умов.

Ролі бібліотек, архівів, музеїв як сховищ національно-культурного спадку, носіїв соціальної пам'яті, ідейної основи формування соціокультурного середовища, а також формам, перевагам їх взаємодії присвячені праці українських вчених, зокрема: Л. А. Дубровіної, І. Б. Матяш, А. М. Киридон, І. Г. Довгалюк, М. М. Кузнецової, Н. М. Кушнарєнко, С. О. Денисенко, С. О. Шемаєва, О. М. Рибачка та ін.

Питання історичної пам'яті, зокрема зарубіжний досвід провадження меморіальної діяльності, активно вивчає І. Довгалюк [6]. Дослідниця називає меморіальну діяльність способом формування духовних цінностей людства та наголошує на зростанні у європейських країнах ролі установ, що презентують соціальну пам'ять.

У спільному дослідженні Л. Дубровіної, І. Матяш, А. Киридон показана роль бібліотек, архівів, музеїв як соціальних інститутів, які збирають та зберігають джерела соціальної, історичної, національної пам'яті, організовують їх збереження, здійснюють наукову, інформаційну та культурну діяльність; визначено їхні основні функції, законодавчі засади діяльності цих установ [7].

Можливості інтеграції красназвчих інформаційних ресурсів розкривають у своїх працях М. Кузнецова [14], Н. Кушнарєнко [18] та С. Денисенко [5]. Проте вони зосереджують увагу на бібліотечних джерелах, не враховуючи багатого пласту історичного красназвчого надбання, що зберігається в архівах та музеях.

Вже кілька років ґрунтовно досліджує форми взаємодії бібліотек, музеїв, архівів, перспективи їх співпраці в сучасному інформаційному просторі України С. Шемаєв [28; 29]. Вчений виокремлює такі основні напрями взаємодії бібліотек, музеїв, архівів: соціокультурний, технологічний, дослідницький, освітній. Ним обґрунтовано необхідність системної взаємодії бібліотек з музеями й архівами як комплексного соціально-комунікаційного процесу, зорієнтованого на спільне формування комунікаційного простору; охарактеризовано спільні ознаки взаємодії бібліотек, музеїв, архівів в українському та зарубіжному досвіді; окреслено перспективи посилення взаємодії українських бібліотек з музеями й архівами. Дослідник акцентує увагу на створенні бібліотечних музеїв (музеїв історії бібліотек) задля розширення соціально-комунікаційної функції бібліотек, розвитку їх культурологічної, інформаційної, освітньої, наукової, інтеграційної, комунікаційно-туристичної функцій [30]; наголошує на цінності краєзнавчих інформаційних ресурсів цих установ, хоча й не пропонує дієвих засобів їх консолідації у рамках формування місцевого інформаційного та соціокомунікаційного середовища. Ю. Демченко [4] теж бачить об'єднанчі процеси у можливостях провадження бібліотеками музейної діяльності, випускаючи при цьому з поля зору потужні потенційні можливості архівів щодо підсилення інформаційної насиченості такого об'єднання.

До речі, ще на початку XIX ст. Російський архівознавець І. Міяковський звертав увагу на необхідність шукати форми взаємодії цих наукових установ та водночас розмежовувати їх функції [21], а В. Козлов вважав їх рівноцінними інформаційними підсистемами єдиної системи історичної пам'яті [10].

Дослідниця І. Матяш [20] спільною соціальною функцією і суспільною місією бібліотек, архівів, музеїв вважає зберігання історико-культурної спадщини – зафіксованих у матеріальній формі видів і проявів суспільної пам'яті. Ці установи, на її думку, покликані гарантувати наступність державного, суспільного і приватного життя як на рівні окремих народів, націй, так і на глобальному, всесвітньому, рівні.

Власне представлено на міжнародному рівні історико-культурного надбання різних народів присвячена дисертаційна робота О. Рибачка. Науковець досліджує міжнародні цифрові інтегровані ресурси документної спадщини, представлені у відкритому доступі в мережі Інтернет на засадах корпоративної інтеграції різних за видами документів, які зберігаються в бібліотеках, архівах, музеях, окреслює стратегії, передумови та етапи формування міжнародних і національних ресурсів у галузі інтегрованих

цифрових ресурсів документної спадщини цих установ як важливого складника культурної спадщини та джерельного ресурсу історичної науки [25].

На жаль, у вищенаведених працях відсутній комплексний аналіз ролі меморіальних установ у формуванні соціокомунікаційного простору місцевих громад. Ще й досі фахівцями не напрацьовані дієві інструменти налагодження інтеграції електронних колекцій цих установ на регіональному рівні; недостатньо уваги приділяється ролі краєзнавчих інформаційних ресурсів, що зберігаються бібліотечними, архівними, музейними установами, щодо розвитку культурного туризму та, як наслідок, прискорення економічного розвитку громад.

Сьогодні стрімко розвивається соціокомунікаційне середовище регіонів України, соціально-культурна та інформаційна сфери стають одними з найважливіших складників життєдіяльності місцевих громад, суспільства загалом. Особливої ваги проблеми розвитку соціокомунікаційних середовищ територіальних громад набувають у контексті реалізації адміністративно-територіальної реформи. Законом України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [9] підтверджено важливість збереження специфічного ментально-історичного та спадково-культурного соціокомунікаційного середовища окремих регіонів, оскільки при ухваленні рішень щодо добровільного об'єднання територіальних громад беруться до уваги не тільки економічні, географічні, адміністративні, а й історичні, природні, етнічні, культурні чинники, що справляють істотний вплив на соціально-економічний розвиток об'єднаної територіальної громади. Саме перелічені об'єднанчі причини і формують комфортне соціокомунікаційне середовище громади, сприяють збереженню, охороні та передаванню майбутнім поколінням унікального ментального надбання, що міститься у культурному, історичному, освітньому, знанневому спадку громади; вони відтворюють її специфічні відмінності, котрі ідентифікують місцевих мешканців, викликають незмінний інтерес у дослідників, туристів. Усі окреслені риси становлять соціальну пам'ять громади, а її сховищами та носіями є місцеві бібліотеки, архіви, музеї.

Інтерес вітчизняних науковців до такого непростого соціокультурного і психологічного феномена, яким є пам'ять, зумовив появу низки епітетів при визначенні цього поняття: історична, національна, колективна, індивідуальна, культурна, родова тощо [22].

Категорією «соціальна пам'ять» у контексті теорії соціальних комунікацій ще у 90-х роках XX ст. почав послуговуватися А. Соколов. У його тлумаченні «соціальна пам'ять» є об'єктом історії,

а її предметом – сенси минулого. Структура соціальної пам'яті охоплює культурну спадщину та соціальне несвідоме в їх взаємозв'язку [26].

Г. Коньшина [12] вважає, що соціальна пам'ять в умовах інформаційного суспільства безпосередньо пов'язана з проблемами знання та інформації, а масові комунікації змінюють соціальну пам'ять.

Російські фахівці В. Устьянцев, Д. Анікін [27] виокремлюють такі рівні соціальної пам'яті:

1. Соціальна пам'ять – це інформаційна система, де діють особливі закономірності збереження, переосмислення і відтворення інформації про минуле. Її носіями виступають технічні системи, соціальні зв'язки, предмети культури, мова тощо. Концентруючи інформаційні потоки, соціальна пам'ять виділяє, зберігає і транслює «артефакти-тексти», котрі містять інформацію про соціальну поведінку, типи і способи управління суспільними структурами, акумулює знання про навколишній світ. Особливого значення тут набуває домінування певного способу комунікації, за допомогою якого людина звертається до інформаційних ресурсів.

2. Соціальна пам'ять як особлива інституційна структура, що створюється людьми для відтворення матеріальних і духовних цінностей цивілізації. Установи культури, архіви, банки інформації, соціально закріплені стандарти та інші інституційні форми соціальної пам'яті пронизують всі сфери суспільства, формують порядок соціального життя, без якого немислимий соціальний простір.

3. Соціальна пам'ять як система цінностей, котрі є продуктом соціокультурних практик. Як відомо, практики виступають людськими формами активного ставлення до світу, важливими чинниками створення життєвого простору людства і загальними заходами культури. Загалом сукупність соціокультурних практик, зміст яких становить успадкування людського досвіду і перетворення його в надбання цивілізації, стає субстанцією соціальної пам'яті [27].

А. Дахін ґрунтовно аналізує соціальну пам'ять на рівні окремого історичного міста, наголошуючи на соціальній місії і значущості локальної ідентичності міста в ситуації глобальної відкритості. Місто (територіальну громаду) як громіздке утворення, вважає дослідник, важко уявити в якості об'єкта проектування, планування і розвитку, особливо за умов низької культури соціального проектування складних систем [3].

Соціальна пам'ять як інституційна структура представлена системою установ (бібліотеки, архіви, музеї). Їх, як установи різної форми, що реалізують основну функцію соціальної пам'яті (передавання накопи-

ченого людством досвіду, ідей у часі та просторі, а також зберігання задокументованих або втілених у артефактах образів), прийнято називати «установами пам'яті» [20]. Створення, підтримка діяльності цих соціальних інститутів зумовлені появою перших державних утворень, оскільки вони виконують у державі роль своєрідного історичного документного депозитарію, що виступає комунікаційним посередником між минулим, сучасним і майбутнім [7].

Соціокомунікаційний простір регіонів об'єднує ресурси місцевих соціальних інституцій з метою збагачення національного й глобального соціокомунікаційного простору для задоволення інформаційних потреб користувачів незалежно від їх перебування [13]. На думку М. Кузнецової, організаційні, управлінські особливості регіону формуються через налагодження телекомунікаційних зв'язків бібліотеки з іншими суб'єктами його соціально-комунікаційного простору. На місцевому рівні акцент робиться на кращих електронних ресурсах, оскільки вони є «джерелом унікальної інформації про рідний край для колишніх, сучасних та майбутніх громадян країни, це духовний зв'язок між багатьма поколіннями, «документна пам'ять», яка пов'язує людей з різних країн світу, вихідців із даного краю» [15].

В умовах тотальної інформатизації усіх сфер життєдіяльності суспільства поняття соціокомунікаційного простору нерозривно пов'язане із поняттям інформаційного простору. К. Лобузін вважає інформаційний простір не тільки технологічною базою, представленою комп'ютерно-телекомунікаційним обладнанням, каналами зв'язку, засобами доступу до даних і самими даними, а, насамперед, системою відносин між виробниками, розповсюджувачами, зберігачами та споживачами інформації, тобто між усіма учасниками нинішньої системи інформаційних комунікацій [19]. Авторка детально описує інтегроване інформаційне середовище, що формується бібліотекою. Якщо ж розширити його за рахунок залучення ресурсів місцевих архівів та музеїв, то отримаємо такі компоненти інформаційного середовища довільного міста чи регіону:

- інформаційні ресурси, що включають дані, відомості і знання, зафіксовані на відповідних носіях інформації;
- організаційні структури, котрі забезпечують функціонування, розвиток інформаційного простору (інформаційні центри, бібліотеки, архіви, музеї, інтернет-портали, місцеві засоби масової інформації);
- засоби інформаційної взаємодії користувачів і організацій, що забезпечують їм доступ до інфор-

маційних ресурсів на основі відповідних інформаційних технологій, які включають програмно-технічні засоби і організаційно-нормативні документи (наприклад, консолідований інформаційний ресурс установ соціальної пам'яті);

- користувачі інформаційних комунікацій та споживачі інформації з їх інформаційними потребами.

Розглядаючи місцеві бібліотеки, архіви, музеї як сховища та джерела інформації соціально-культурологічного змісту, враховуючи їх статус у суспільстві як важливих соціальних інститутів, можемо стверджувати, що саме ці установи є ресурсною, ідейною базою формування інформаційно насичених соціокомунікаційних середовищ своїх містечок, територіальних громад. Ці установи отримують розвиток і пріоритет як такі, що здатні виробляти і обробляти інформацію, стимулювати і управляти знанневими процесами, тобто відігравати роль провідних інтелектуальних соціальних інститутів суспільства [19].

Фахівці відзначають особливу актуальність досліджень проблем соціокультурного розвитку суспільства, визначення конструктивної ролі державного управління, органів місцевого самоврядування в становленні соціокомунікаційного середовища з урахуванням регіональних особливостей та сучасних умов розвитку Української держави [1]. Визнається, що на сьогодні більшість малих міст, об'єднаних територіальних громад України характеризуються низьким рівнем соціально-економічного розвитку, ділової активності, є депресивними, водночас вони володіють значним туристично-рекреаційним, культурно-історичним і природним потенціалом [16]. Сприяння розвитку туристичної сфери в малих містах необхідно розглядати як інструмент підвищення рівня зайнятості населення, зменшення трудової міграції, посилення ділової активності, поліпшення фінансових показників діяльності підприємств, формування позитивного туристичного іміджу. Одним із засобів нівеляції стереотипів та інформування громадян про інші регіони України виступає культурний туризм. Він відіграє важливу роль в осмисленні власної ідентичності, у відродженні локальних традицій.

Основними умовами успішного розвитку культурного туризму є історичний та культурний потенціал країни, рівень забезпечення доступу до інформації стосовно нього, а також побутові умови проживання туристів.

Об'єктами культурного туризму виступають:

- історико-культурна спадщина (історичні території, архітектурні споруди і комплекси, зони археологічних розкопок, музеї, народні промисли, обряди, виступи фольклорних колективів);

- культурні події (виставки, фестивалі, особливості життя населення: кухня, костюми);
- культурні кластери, що формуються на основі розвитку креативної ідеї.

Культурний туризм стимулює розвиток місцевих ремесел, створення нових робочих місць, залучення безробітних на ринок праці; актуалізує культурну та архітектурну спадщину, є джерелом фінансових надходжень на охорону пам'яток та їх реставрацію; сприяє поглибленню міжгалузевої співпраці, вивченню регіональних культур з метою формування міжетнічної толерантності.

Культурна спадщина і культурний туризм особливо важливі для депресивних регіонів, оскільки можуть розглядатися як потенціал їхнього розвитку. Тому пропонується інтегрувати окремі культурні пам'ятки в туристичну мережу, яка стимулює запровадження нових програм реставрації, створення нових іміджевих музеїв, скансенів, ресторанів традиційних страв, обладнання місцевими жителями гостьових кімнат для туристів [16].

На жаль, більшість територіальних громад сьогодні надають перевагу розвитку традиційних видів туризму, пов'язаних з локальними географічними та природними ресурсами. Реалізуються переважно проекти з розбудови рекреаційних відпочинкових зон, туристичних пішохідних та велосипедних маршрутів, екскурсійних поїздок тощо. Аналіз понад шістдесяті проектів добровільно об'єднаних територіальних громад з розділу «Культура і самобутність», оприлюднених на сайті Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, засвідчує: більшість з них стосується капітальних ремонтів чи реконструкцій закладів культури і тільки одиниці спрямовані на створення віртуальних музейних екскурсій, на розвиток культурного туризму. Тобто ставка робиться на матеріальну складову, тоді як сучасне знаннєве суспільство вимагає піднесення якості саме інформаційної компоненти. Міністерством культури України розроблено «Методичні рекомендації з організації мережі публічних бібліотек в об'єднаних територіальних громадах», проте вони стосуються лише адаптації старої, класичної, системи функціонування бібліотечної мережі до сучасних умов і не пропагують нових методів роботи, у т. ч. інтеграції колекцій з іншими соціокультурними установами громади. Попри очевидні переваги такої співпраці і наявність розуміння потреби переходу до нових форм інформаційного обслуговування на місцях, реалізація проектів інтеграції електронних колекцій місцевих установ соціальної пам'яті, як і

інших форм розвитку культурного туризму, зазвичай гальмується через брак фінансування.

Продемонструємо можливості залучення об'єднаних електронних інформаційних ресурсів місцевих бібліотек, архівів, музеїв до розвитку туристичної привабливості регіону на прикладі Зборівської ОТГ. Невелике містечко Зборів має давню історію, а події часів Національно-визвольної війни під проводом Б. Хмельницького, що відбувалися в містечку та його околицях, суттєво вплинули на подальшу історію української незалежності. Істориками, краєзнавцями, іншими фахівцями накопичено великий масив інформації про ці події, значні її обсяги зосереджені і у місцевому комунальному історико-краєзнавчому музеї «Зборівська битва», тут розроблено план туристичного маршруту «Шляхами боїв під Зборовом 1649 року», що охоплює місця боїв, козацькі могили, вже не один рік виношується ідея побудови меморіального комплексу «Поле Зборівської битви», проте практичного втілення ці задуми не отримують. Найважчий проект, хоч і має конкретні географічні та матеріальні виміри, він сьогодні не може вичерпно і зручно надати потенційному відвідувачу усю накопичену інформацію про дану місцевість та її історію. Як вихід із ситуації, що склалася, ми запропонували розробити уніфіковану Веб-платформу, котра консолідуватиме інформаційні ресурси місцевих бібліотек, архівів, музеїв, стане майданчиком для історичних дискусій та розвідок, уможливить віртуальні екскурсії визначними місцями регіону і у такий спосіб забезпечить якісне інформаційне обслуговування як місцевих жителів, так і туристів [17]. Саме повнота наявної інформації, її доступність і зручність отримання (наприклад, віртуальні реконструкції та екскурсії, накладені на реальні місця подій) здатні максимально задовольняти інформаційні запити сучасного туриста та будити його пізнавальний інтерес. Створивши таке інформаційне підґрунтя, яке одночасно слугуватиме рекламою туристичної привабливості регіону, можна приступати і до фізичного облагородження місцевих визначних пам'яток.

У сучасному світі бібліотеки, архіви, музеї як інститути пам'яті виконують роль охоронців, інтерпретаторів соціального досвіду, культурної спадщини. Одночасно вони генерують нові знання та ідеї. Саме необхідність поєднання функцій зберігання і систематизації інформації про об'єкти висуває перед фахівцями цих сфер завдання інтеграції зусиль інститутів культури. З точки зору користувача, важливо забезпечити навігацію і єдиний пошук по фондах цих інформаційних установ з можливістю доповнення інформації, знайденої в

одній установі, інформацією з іншої, навіть територіально віддаленої [2].

Співпраця соціально-інформаційних інститутів на рівні окремих місцевих громад має цілу низку беззаперечних переваг, а саме:

- спільні проекти відкривають ширші можливості не тільки з пошуку ресурсів, а й їх фінансування;
- завдяки співпраці зростає число колекцій і підвищується їх доступність;
- зі збільшенням числа користувачів зростає актуальність не тільки окремих колекцій, а й усіх установ соціальної пам'яті;
- співпраця сприяє залученню громадськості до проблем установ;
- формується позитивний імідж установ в очах місцевої громади, а це сприяє поглибленню співпраці;
- утворюється унікальне для даної місцевості інформаційне середовище, котре, з одного боку, консолідує місцеву громаду, виокремлює її самотутній імідж на фоні спільних рис самоідентифікації, з другого – є важливим чинником формування туристичної привабливості регіону, що в перспективі може позитивно вплинути на соціально-економічне становище громади [2].

Отже, джерелами та сховищами регіональної самотутності виступають місцеві установи соціальної пам'яті (бібліотеки, архіви, музеї), які мають невичерпні можливості для підтримки, позиціонування та трансляції у часі і просторі унікальних (специфічних) особливостей кожного регіону чи громади зокрема. Їх спільна діяльність через розкриття фондів сприяє піднесенню освітнього і культурного рівнів громад; кооперація відкриває нові можливості для популяризації самих установ та їх інформаційних ресурсів. Провідна роль у кооперуванні і розробленні нових проектів щодо інтеграції інформаційних ресурсів відводиться бібліотеці як центру доступної інформації. Подальші дослідження у цьому напрямі мають спрямуватися на вироблення ефективних методології та інструментарію формування об'єднаного інформаційного ресурсу територіальної громади, який об'єднуватиме електронні інформаційні ресурси місцевих бібліотек, архівів, музеїв, уособлюючи соціальну пам'ять громади, транслуючи її самотутність для підвищення туристичної привабливості регіону.

Список бібліографічних посилань

1. Богомаз К. Роль органів місцевого самоврядування в управлінні соціокультурним розвитком. *Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. Д.* : ДРІДУ НАДУ. 2008. С. 237–242.

2. Гаврилова С. В. Библиотеки, архивы и музеи в создании единого информационного пространства. *Культурная жизнь Юга России*. 2015. № 1 (1). С. 47–51.
3. Дахин А. В. Город как место памятования. *Аналитика культурологии*. 2011. № 19.
4. Демченко Ю. А. Изменения в составе и содержании функций библиотек, осуществляющих музейную деятельность. *Вестник Челябинской государственной академии культуры и искусств*. 2010. № 15. С. 18.
5. Денисенко С. О. *Інтеграція краєзнавчих фондів бібліотек регіону в умовах інформатизації* : автореф. дис. ... канд. педаг. наук. Харків, 2003. 22 с.
6. Довгалюк І. Г. Зарубіжний досвід упровадження меморіальної діяльності. *Теорія та практика державного управління*. 2014. № 1. С. 320–326.
7. Дубровіна Л. Архіви, бібліотеки, музеї – джерельна основа національної пам'яті, культурної спадщини України / Л. Дубровіна, А. Киридон, І. Матяш. *Бібліотечний вісник*. 2017. № 1. С. 3–10.
8. Закон України від 08.06.2000 № 1805-III «Про охорону культурної спадщини». Верховна Рада України [офіц. сайт]. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1805-14>.
9. Закон України від 5 лютого 2015 року № 157-VIII «Про добровільне об'єднання територіальних громад». Верховна Рада України [офіц. сайт]. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19/ed20150714>.
10. Козлов В. П. Музеи, библиотеки, архивы в системе исторической памяти. *Отечественные архивы*. 2004. № 6. С. 71–75.
11. Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини від 16.11.1972 (ратифікація від 04.10.1988, підстава 6673-11). Верховна Рада України [офіц. сайт]. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_089.
12. Коньшина Г. Є. *Трансформація соціальної пам'яті в інформаційному суспільстві* : автореф. дис. ... канд. філос. наук. Харків, 2007. 17 с.
13. Кузнецова М. Класифікація бібліотечних електронних ресурсів з краєзнавства як платформа функціонування їхньої цілісної системи. *Вісник Книжкової палати*. 2009. № 6. С. 24–28.
14. Кузнецова М. М. Комунікаційно-корпоративні ресурси з краєзнавства як результат діяльності бібліотечних об'єднань у регіоні. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2011. № 33. С. 91–100.
15. Кузнецова М. М. Методологічні підходи до системного формування краєзнавчих електронних ресурсів бібліотек як складової соціально-комунікаційного простору регіону. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2012. № 36. С. 148–156.
16. Культурна економіка – розумна стратегія розвитку громад. Міністерство культури України [офіц. сайт]. URL: http://195.78.68.75/mcu/control/uk/publish/article?art_id=245258775&cat_id=245184021.
17. Кунанець Н. Е., Липак Г. І. Консолідовані інформаційні ресурси установ соціальної пам'яті : виклики сучасності. *Вісник НАКККіМ*. 2017. № 4. С. 21–25.
18. Кушнарченко Н. М. Краєзнавчі електронні ресурси на бібліотечних сайтах в Інтернеті. *Бібліотечне краєзнавство : підручник*. К. : Знання, 2007. С. 231–241.
19. Лобузін К. В. Створення інтегрованого бібліотечного простору: основні проблеми та шляхи вирішення. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2012. № 2. С. 34–40.
20. Матяш І. Б. Установи пам'яті: поняття, місія, тенденції. *Національна пам'ять : соціокультурний та духовний виміри. Національна та історична пам'ять : зб. наук. праць*. 2012. Т. 4. С. 7–18.
21. Мияковский И. Л. Архив, библиотека, музей. *Архивное дело*. 1926. Вып. 5/6. С. 45–56.
22. Олійник Б. Замість передмови. *Національна пам'ять : соціокультурний та духовний виміри. Національна та історична пам'ять : зб. наук. праць*. 2012. Т. 4. С. 3–6.
23. Про затвердження Порядку визначення категорій пам'яток для занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України : постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 р. № 1760. Верховна Рада України [офіц. сайт]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1760-2001-%D0%BF>.
24. Проблеми збереження та захисту культурно-релігійних цінностей України. *Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень*. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1434>.
25. Рибачок О. М. *Міжнародні інтегровані цифрові ресурси документальної культурної спадщини архівів, бібліотек, музеїв : етапи створення, стратегії розвитку (80-ті роки ХХ – 10-ті роки ХХІ ст.)* : автореф. дис. ... канд. іст. наук : К., 2018. 21 с.
26. Соколов А. В. *Общая теория социальной коммуникации: уч. пос.* СПб : Изд-во Михайлова В. А., 2002. 461 с.
27. Устьянцев В. Б., Аникин Д. А. Социальная память в обществе риска : опыт философской концептуализации. *Философия и общество*. 2011. № 4. С. 58–69.
28. Шемаєв С. О. *Взаємодія бібліотек, музеїв, архівів у комунікаційному просторі України* : дис...канд. із соц. комунікацій. Харків, 2016.
29. Шемаєв С. О. Співробітництво бібліотек, архівів, музеїв у сучасних умовах. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2012. № 36. С. 166–174.
30. Шемаєв С. О. Створення бібліотечних музеїв: завдання та функції. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2012. Вип. 37. С. 113–120.

References

1. Bohomaz, K. (2008). Rol orhaniv mistsevoho samovriadvannia v upravlinni sotsiokulturnym rozvytkom [The role of local government in the management of socio-cultural development]. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia: zb. nauk. pr.* (pp. 237-242). D.: DRIDU NAD. [In Ukrainian].
2. Gavrilo, S. V. (2015). Biblioteki, arhivy i muzei v sozdanii edinogo informatsionnogo prostranstva [Libraries, archives and museums in creating a single information space]. *Kulturnaia zhizn Yuga Rossii*, 1(1), 47-51. [In Russian].
3. Dahin, A. V. (2011). Gorod kak mesto pamiatovaniia [City as a place of remembrance]. *Analitika kulturologii*, 19. [In Russian].
4. Demchenko, Yu. A. (2010). Izmeneniia v sostave i soderzhanii funktsii bibliotek, osushchestvliaiushchih muzeinuiu deyatelnost' [Changes in the composition and content of the functions of libraries engaged in museum activities]. *Vestnik Cheliabinskoi gosudarstvennoi akademii kultury i iskusstv*, 2, 15-18. [In Russian].
5. Denysenko, S. O. (2003). *Intehratsiia kraieznavchikh fondiv bibliotek rehionu v umovakh informatyzatsii* [Integration of local lore funds of regional libraries in the conditions of informatization] Extended abstract of candidate's thesis. Kharkiv. [In Ukrainian].
6. Dovhaliuk, I. H. (2014). Zarubizhnyi dosvid uprovadzhennia memorialnoi diialnosti [Foreign experience in the implementation of memorial activities]. *Teoria ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*, 1, 320-326. [In Ukrainian].
7. Dubrovina, L., Kyrydon, A., Matiash, I. (2017). Arkhivy, biblioteki, muzei-dzherelna osnova natsionalnoi pamiati, kulturnoi spadshchyny Ukrainy [Archives, libraries, museums are the source of national memory, cultural heritage of Ukraine]. *Bibliotечnyi visnyk*, 1, 3-10. [In Ukrainian].
8. Verkhovna Rada Ukrainy (2008). Zakon Ukrainy «Pro okhoronu kulturnoi spadshchyny» [Law of Ukraine «On the Protection of the Cultural Heritage»]. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1805-14>. [In Ukrainian].

9. Verkhovna Rada Ukrainy (2015). Zakon Ukrainy «Pro dobrovillne obiednannia terytorialnykh hromad» [Law of Ukraine «On voluntary association of territorial communities»]. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19/ed20150714>. [In Ukrainian].
10. Kozlov, V. P. (2004). Muzei, biblioteki, arhivy v sisteme istoricheskoi pamiaty [Museums, libraries, archives in the historical memory system]. *Otechestvennye arhivy*, 6, 71–75. [In Russian].
11. (1972). Konventsia pro okhoronu vsesvitnoi kulturnoi i pryrodnoi spadshchyny [Convention on the Protection of the World Cultural and Natural Heritage]. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_089. [In Ukrainian].
12. Konshyna, H. Ye. (2007). *Transformatsiia sotsialnoi pamiaty v informatsionomu suspilstvi* [Transformation of social memory in the information society]. Extended abstract of candidate's thesis. Kharkiv. [In Ukrainian].
13. Kuznetsova, M. (2009). Klasyfikatsiia biblioteknykh elektronnykh resursiv z kraieznavstva yak platforma funktsionuvannia yikhnoi tsilisoioi systemy [Classification of library electronic resources in regional studies as a platform for the functioning of their integral systems.]. *Visnyk Knyzhkovoio palaty*, 6, 24-28. [In Ukrainian].
14. Kuznetsova, M. M. (2011). Komunikatsiino-korporatyvni resursy z kraieznavstva yak rezultat diialnosti biblioteknykh obiednan u rehioni. *Visnyk KhDAK*, 33 91-100. [In Ukrainian].
15. Kuznetsova, M. M. (2012). Metodolohichni pidkhody do systemnoho formuvannia kraieznavchykh elektronnykh resursiv bibliotek yak skladovoio sotsialno-komunikatsiinoho prostoru rehionu [Methodological approaches to the systematic formation of local lore electronic resources of libraries as a component of the social and communication space of the region]. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury*, 36, 148-156. [In Ukrainian].
16. Ministerstvo kultury Ukrainy. Kulturna ekonomika - rozumna stratehiia rozvytku hromad [Cultural economy - a smart strategy for community development]. URL: http://195.78.68.75/mcu/control/uk/publish/article?art_id=245258775&cat_id=245184021. [In Ukrainian].
17. Kunanets, N. E., Lypak, H. I. (2017). Konsolidovani informatsiini resursy ustanov sotsialnoi pamiaty: vyklyky suchasnosti [Consolidated Information Resources of Social Memory Institutions: Challenges of Modernity]. *Visnyk NAKKKiM*, 4, 21-25. [In Ukrainian].
18. Kushnarenko, N. M. (2007). Kraieznavchi elektronni resursy na biblioteknykh saitakh v Interneti [Local lore electronic resources on library sites on the Internet]. *Bibliotekne kraieznavstvo: pidruchnyk*. (pp. 231-241). Kyiv. [In Ukrainian].
19. Lobuzina, K. V. (2012). Stvorennia intehrovanoho biblioteknoho prostoru: osnovni problemy ta shliakhy vyrishennia [Creating an Integrated Library Space: Key Issues and Solutions]. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*. 2, 34-40. [In Ukrainian].
20. Matiash, I. B. (2012). Ustanovy pamiaty: poniattia, misiia, tendentsii [Institution memory: concept, mission, trends]. *Natsionalna pamiat: sotsiokulturnyi ta dukhovnyi vymiry. Natsionalna ta istorichna pamiat: zb. nauk. prats.* (Vol. 4), (pp. 7-18). [In Ukrainian].
21. Miiakovskii I. L. (1926). Arhiv, biblioteka, muzei [Archive, library, museum]. *Arhivnoe delo*, 5/6, 45–56. [In Russian].
22. Oliinyk, B. (2012). Zamist peredmovy. *Natsionalna pamiat: sotsiokulturnyi ta dukhovnyi vymiry. Natsionalna ta istorichna pamiat: zb. nauk. prats.* (Vol. 4), (pp. 3-6). [In Ukrainian].
23. Kabinet Ministriv Ukrainy (2001). Pro zatverdzhennia Poriadku vyznachennia katehorii pamiatok dlia zanesennia obiektiv kulturnoi spadshchyny do Derzhavnoho reiestru nerukhomykh pamiatok Ukrainy: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 27 hrudnia 2001 r. № 1760 [On Approval of the Procedure for Determining the Categories of Monuments for the Inclusion of Cultural Heritage Objects to the State Register of Immovable Monuments of Ukraine: Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 27, 2001 No. 1760]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1760-2001-%D0%BF>. [In Ukrainian].
24. Natsionalnyi instytut stratehiichnykh doslidzhen. Problemy zberezhennta ta zakhystu kulturno-relihiinykh tsinnosti Ukrainy: analitichna zapyska [Problems of Preservation and Protection of Cultural and Religious Values of Ukraine: Analytical Note]. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1434>. [In Ukrainian].
25. Rybachok, O. M. (2018). *Mizhnarodni intehrovani tsyfrovii resursy dokumentalnoio kulturnoi spadshchyny arkhiviv, bibliotek, muzeiv: etapy stvorennia, stratehii rozvytku (80-ti roky XX - 10-ti roky XXI st.)* [International integrated digital resources of documentary cultural heritage of archives, libraries, museums: stages of creation, development strategies (80 s of the 20th - 10th years of the XXI century)]. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv. [In Ukrainian].
26. Sokolov, A. V. (2002). *Obshchaia teoriia sotsialnoi komunikatsii* [The general theory of social communication]. SPb: Izd-vo Mihailova V. A. [In Russian].
27. Ustiantsev, V. B., Anikin, D. A. (2011). Sotsialnaia pamyat v obshchestve riska: opyt filosofskoi kontseptualizatsii [Social memory in a risk society: the experience of philosophical conceptualization.]. *Filosofia i obshchestvo*, 4, 58-69. [In Russian].
28. Shemaiev, S. O. (2016). *Vzaemodiia bibliotek, muzeiv, arkhiviv u komunikatsiionomu prostori Ukrainy* [Interaction of libraries, museums, archives in the communication space of Ukraine]. Candidate's thesis. Kharkiv, URL: http://www.ic.kharkov.ua/%20nauk_rob/specrada/specrada/Shemaev/disShemaev.pdf [In Ukrainian].
29. Shemaiev, S. O. (2012). Spivrobotnytstvo bibliotek, arkhiviv, muzeiv u suchasnykh umovakh [Cooperation of libraries, archives, museums in modern conditions.]. *Visnyk KhDAK*, 36, 166-174. [In Ukrainian].
30. Shemaiev, S. O. (2012). Stvorennia biblioteknykh muzeiv: zavdannia ta funktsii [Creation of library museums: tasks and functions]. *Visnyk KhDAK*, 37, 113-120. [In Ukrainian].

THE ROLE OF LIBRARIES, ARCHIVES, MUSEUMS IN SHAPING THE SOCIO-COMMUNICATIVE SPACE OF TERRITORIAL COMMUNITIES

Halyna Lypak,

post-graduate student of the Department of Computer science, Ternopil Ivan Puliui National Technical University (Ternopil, Ukraine)

The problems of formation of socio-communicative space of separate cities and territorial communities are considered; The leading role of local libraries, archives and museums as bearers of social memory of the community in the formation of a favorable information-rich socio-communicative environment of the regions has been proved. The potential of integrated information resources of local institutions of social memory for increasing the tourist attractiveness and economic development of territorial communities is outlined.

Key words: libraries, archives, museums, institutions of social memory, cultural heritage, socio-communicative environment of territorial communities.

Ternopil Ivan Puliui National Technical University, 56, Ruska str., Ternopil, 46001, Ukraine

E-mail: halyna.lypak@gmail.com

Стаття надійшла до редакції 14.08.2018 р.